

Posudek vedoucího bakalářské práce Alžběty Ivančenkové
„České Vánoce versus současné pravoslavné a muslimské tradice“
předkládané v roce 2023 na Ústavu filosofie a religionistiky FF UK

Práce srovnává tři různá pojetí oslav Vánoc v České republice: standardní české sekularizované Vánoce, Vánoce pravoslavných křesťanů zejm. z Ukrajiny, a Vánoce v ČR žijících muslimů. Činí na základě polostrukturovaných rozhovorů se třinácti respondenty z těchto tří tradic.

1) Struktura argumentace (6 bodů)

Autorka měla v práci před sebou nesnadný úkol, neboť v nějakém smyslu „srovnávala nesrovnatelné“. Už jen západní Vánoce jsou dosti komplexní fenomén, v němž se mísí složka křesťansko-teologická, složka lidového symbolického myšlení a jednání a složka moderního sekularizovaného rituálu. Proto není vždy snadné o západních Vánocích mluvit tak, abychom vzali v potaz všechny tyto složky a zároveň výklad nepůsobil nesourodě. Ještě více se však situace zkomplikuje, když tyto už samy o sobě složité západní Vánoce začneme srovnávat s Vánoce pravoslavnými a muslimskými. Zvláště současné pravoslavné Vánoce představují nemalý oříšek, protože v nějakém ohledu jsou s těmi západními naprosto nekompatibilní. Nestačí proto jen shrnovat pojetí Vánoc v různých tradicích, nýbrž je třeba současně i reflektovat, jak se při přesunu mezi jednotlivými tradicemi zásadně proměňuje celý rámec, takže vlastně Vánoce mohou označovat něco úplně jiného.

Autorce se s těmito nesnázemi podařilo vyrovnat se ctí. Nejprve v prvních třech kapitolách představí pojetí Vánoc ve všech třech tradicích, přičemž reflektuje jak vnitřní komplexnost problematiky v rámci dané tradice, tak i změnu celkového rámce, která z toho vyplývá. Poté již může přistoupit ke dvěma srovnávacím kapitolám sepsaným na základě rozhovorů: první o Ježíš(k)ovi, druhá o dárcích a rodině. Takováto celková struktura funguje velmi dobře. Uvnitř jednotlivých kapitol by možná občas výklad mohl být trochu propojenější, je až příliš vidět, jak se střídají perspektivy mj. i v závislosti na typu pramenů. Ale v mezích možností i zde kapitoly vcelku drží pohromadě.

Cíle práce se dosáhnout podařilo a čtenář si opravdu udělá dobrý obrázek o rozdílu ve slavení Vánoc v jednotlivých tradicích, a to včetně širšího kontextu, jenž těmto rozdílům dává smysl.

2) Formální úroveň (7 bodů)

Autorka práci formálně doladila až na poslední chvíli před odevzdáním, takže výsledek není zcela dokonalý (např. indexy poznámek má autorka před čárkou místo za ní, pozn. 61 dává znát, že je jen narychlo zkopírovaná z bibliografie a nedrží se běžného poznámkového formátu, práce by též potřebovala mírně jazykově doladit). Ale celkově je formální úroveň slušná.

3) Práce s prameny (6 bodů)

Autorka pracuje se dvěma typy pramenů:

(1) Se sekundární literaturou věnovanou moderním Vánocům. Zde naráží mj. na problém toho, že literatura přímo k českým Vánocům je o poznání méně kvalitní než literatura k Vánocům německým či anglosaským. Etnologové staré školy typu Václava Frolce pracují s řadou předpokladů, které se ve světle zahraniční literatury jeví jako poněkud zjednodušující. Zároveň ale bez nich nelze obejít, protože jiná literatura k českým Vánocům k dispozici není. Autorka tak musela s touto literaturou zacházet opatrně a dávat si pozor, aby se jí do textu nevrátila i různé zastaralé interpretační koncepce. To se snad nakonec vcelku podařilo, byť je popravdě pořád v historických částech dost znát, že jsou psány z tradičnější etnologické perspektivy, která se trochu liší od moderních západních výkladů, jež můžeme vidět v autorčiných výkladech o vývoji Vánoc v 19. století. Zároveň by podle mě práce s touto zahraniční literaturou mohla být i trochu rozsáhlejší. Autorka jí zná víc, než dává najevo (chodila na můj seminář o Vánocích).

(2) S rozhovory, které dělala s celkem třinácti respondenty. Tyto rozhovory jsou bezesporu cenným pramenem. Počet 13 sice není nijak velký, zvláště když máme pokrýt Vánoce ve třech různých kulturách. Nicméně na bakalářskou práci je to dostačující. Autorčina práce s rozhovory je velmi dobrá.

4) *Vlastní přínos (7 bodů)*

Vlastní přínos je nepochybný. Už samo srovnání tří různých vánočních tradic je originální. Navíc díky rozhovorům autorka přináší i původní prameny, které jsou např. v případě muslimů i poměrně objevné (téma Vánoc u muslimů je obecně zpracováno velmi málo). To vše propojuje v originální celek. Pravdou je, že pokud bychom sledovali míru, v níž se toto propojení podařilo realizovat opravdu organicky, měla by práce jisté rezervy. Některé části jsou navzájem svým duchem poměrně odlišné (např. již zmiňované etnologické výklady a historii českých Vánoc vs. antropologické výklady proměny Vánoc v 19. století, ale stejně tak i pasáže o pravoslavných náboženských vs. českých sekulárních Vánocích). Nicméně současně je třeba říct, že zcela hladké propojení by v takto koncipované práci bylo velmi náročným úkolem, proto nakonec strhávám jen jeden bod.

5) *Obecný přesah práce (4 body)*

Téma je bezesporu obecně religionisticky zajímavé, neboť ukazuje, jak se s tradiční svátek typu Vánoc v moderní době proměňuje a jak se tyto proměny liší v různých náboženských prostředích. Zároveň ale autorka tento obecný rozměr často komentuje jen poměrně lakonicky a ne moc přesně. Celkově by práci prospělo o něco důkladnější teoretické zakotvení. Jedním z jejích klíčových témat je např. pojetí modernity a jejího vztahu k náboženství, a to včetně rozdílného průběhu na Západě a na Východě. Autorka se tohoto tématu opakovaně dotýká, říká o něm leccos zajímavého, ale její tvrzení jsou často poněkud neurčitá a mnohdy se neopírají skoro o žádnou literaturu, která by toto téma např. na půdě sociologie náboženství důkladněji probírala. To obecný přesah práce oslabuje.

Práce splňuje všechny nároky kladené na bakalářskou práci, a proto ji navrhuji přijmout k obhajobě a hodnotím ji 30 body, tj. jako *velmi dobrou*.

V Praze, 9. 6. 2023

Doc. Radek Chlup, Ph.D.